

Архівні матеріали

З АРХІВУ ПРОФ. ІВАНА РАКОВСЬКОГО: ЛИСТУВАННЯ

Вступ

Дослідження і документація розвитку українського наукового життя є доволі занедбана українськими науковими установами. Зокрема ідеться про видання архівних матеріалів, які мають першорядне значення для реконструкції і навітлення діяльності українських наукових установ і поодиноких вчених перед і після Другої світової війни.

Тут друкуємо п'ять листів з архіву проф. д-ра Івана Раковського, видатного українського вченого. Архівні матеріали ми одержали від його сина інж. Мирослава Раковського для використання в «Українському Історичному», за що складаємо подяку.

Проф. Іван Раковський (1874—1949), був видатним українським антропологом і провідним організатором українського наукового життя в Галичині до 1939 року і після Другої світової війни, на еміграції. У 1935 році І. Раковський був вибраний головою Наукового Товариства ім. Шевченка і на цьому пості перебував аж до ліквідації Товариства большевицькою владою в 1940 році. На еміграції в 1947 р. проф. Раковського обрано головою відновленого НТШ.¹ Необхідно згадати, що проф. Раковський був одним із організаторів і професорів тайного Українського Університету та Високої Технічної Школи у Львові, а згодом, звичайним професором антропології на Українському Вільному Університеті. Він був також головним редактором і промотором *Української Загальної Енциклопедії* (1930—1935) і автором численних наукових праць і шкільних підручників із ділянок антропології і зоології.² На окрему увагу заслуговують спогади І. Раковського, присвячені окремим українським вченим і історичним подіям. З уваги на головство в НТШ і науково-організаційну діяльність, він мав широкі зв'язки з українськими і неукраїнськими науковими установами і науковцями. Проф. І. Раковський помер 28 лютого 1949 року в Америці і був похований на цвинтарі Евергрін в Ньюарку.

Тут вперше друкуємо в правописі оригіналу п'ять листів з архіву Івана Раковського. Для кращого їхнього зрозуміння подаємо деякі дані про авторів цих листів.

¹ Цінні спогади І. Раковського про НТШ появились в «Українському Історичному» п. н. «Спомини про Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові». У.І., т. 16, чч. 1-4, 1979, стор. 91-101.

² Короткий життєпис проф. І. Раковського поміщено в *Енциклопедії Українознавства*, ч. 7, стор. 2465.

Перший лист від проф. Мирона Кордуби (1876—1948) з 30 квітня 1940 року, писаний чорнилом на трьох стовінках великого формату. М. Кордуба, видатний історик і дійсний член НТШ, до 1939 року був професором української історії на Варшавському університеті. У листі до І. Раковського Кордуба подає важливі дані про Український Науковий Інститут, а також про смерть директора Інституту, проф. Олександра Лотоцького в 1939 році. Цей лист містить також цінні біографічні дані про життя і наукову працю М. Кордуби в 1940 році, а також справляє помилкову інформацію О. Прицака, який пише, що Кордуба проживав у Варшаві до 1940 року.³ З його листування з Раковським тепер знаємо, що ще в квітні і травні 1940 року він жив у Варшаві.

Другий лист, писаний на машинці (13 грудня 1941 року) від проф. Василя Сімовича (1880—1944) зі Львова. Василь Сімович, видатний мовознавець і культурний діяч, був близьким співробітником І. Раковського в 1930-их роках в *Українській Загальній Енциклопедії*. В роках 1941—1944 він був редактором «Українського Видавництва». Цей лист важливий даними про українське наукове життя у Львові, а зокрема про намагання науковців відновити працю НТШ.

Третій лист від 10 травня 1946 р., і четвертий від 22 жовтня 1946 року, писані на машинці архієпископом Іваном Бучком (1891—1974), який від 1946 року був Апостольським Візитатором українців у Західній Європі. Арх. І. Бучко був почесним членом НТШ і покровителем українських наукових установ в Європі. Пізніше він був також членом-меценатом Українського Історичного Товариства. Його листи містять важливий матеріал про плян організації «Українського Інституту» в Римі й інші заходи еп. І. Бучка, пов'язані із його допомогою українським ученим.

П'ятий лист від проф. І. Раковського до арх. І. Бучка писаний на машинці, без дати (реконструйована нами приблизна дата — грудень 1947). Лист цей вийнятоково важливий статистичними даними про українських науковців, згуртованих в українських навчальних і наукових установах. Тут також знаходимо цінні інформації про заходи І. Раковського рятувати українських вчених, як він пише, «від загибелі», включно із його концепцією їхнього переїзду до Ірландії.

Листування проф. І. Раковського зберігається в архіві УІТ. Ще раз складаємо подяку інж. Мирославі Раковському за передання цих важливих архівних матеріалів.

Любомир Винар

³ O. Pritsak, "Editor's Preface: Myron Korduba and his Work," *M. Korduba, La Litterature Historique Sovietique-Ukrainienne...* München, Wilhelm Fink Verlag, 1972, p. X.

Ukrainisch

Лист Мирона Кордуби

1.

Варшава, 30/4 1940.

Високоповажаний Пане Товаришу!

Ваш лист отримав вчора і зараз відписую, відповідаючи на порушені Вами справи по порядку. Все це, що пишете про умови наукової або хоч-би популяризаційної праці в Кракові, я відчуваю діймаво на своїй власній шкірі вже від самого початку війни у Варшаві: тут також позамикані всі бібліотеки, архіви і взагалі всі наукові інституції і хибань оден Аллах знає, як довго сей стан це потриває. Признаюся, що ніяк не можу зрозуміти цілі цього зарядження; чейже для кожної влади корисніше, коли вчені займаються своєю привичною роботою і будуть дальше творити більше або менше цінні культурні вартости, ніж примушувати їх до безділля та до повертання своєї енергії на політиканство та сплетничання. Я хибань на стільки в користнійшій від Вас положенню, що маю свою власну бібліотеку і призбирані в ріжних часах матеріали, але самі гаразд знаєте, яке невеличке це має значіння в прирівнянню до вимог новочасної науки; плата учителів і професорів в Польщі була така нужденна, що про закупно книжок годі було мріяти. Про тутешній Укр. Наук. Інститут має докладні інформації др. Кубійович. Інститут *de iure* замкнений, *de facto* має доступ секретар Інституту, інж. Гловінський; новий директор, А. Яковлів, був тут якийсь час в грудни, але мабуть виїхав до Праги. Бібліотека — впрочім доволі неважна, бо знаходиться щойно *in statu nascendi* та складалася переважно з приватних дарунків (на тобі, небоже, що мені не-гоже) — забрана з льокалю Інституту теперішню владою. Як нас впевняли, вона не вивезена з Варшави, лише «забезпечена» (*sichergestellt*), але де саме приміщена, ми не могли довідатися. За побуту Яковліва роблено спроби урухомлення Інституту, виготовлено навіть відповідний меморіал до компетентної влади, але до висилки плянованої депутації та передачі меморіалу не дійшло, бо Стоцький розвідав у компетентних чинників, що ця справа «наразі» неактуальна. Тепер Стоцький також виїхав на довший час до Праги і справа Інституту та його бібліотеки станула на мертвій точці. Я її штовхнути не можу, бо не маю до цього ніякої компетенції, не засідаючи в управі та не будучи навіть звичайним членом Інституту (минулого літа іменували мене «почесним» членом).

Ол. Лотоцький вже на тамтім світі; про це я ще в падолисті подав через одного добродія, котрий відсіля їхав до Львова, докладну звістку до НТов. ім. П., але бачу з Вашого листу, що вона не дійшла. В часі бомбардації Варшави камениця, в котрій мешкав так потерпіла, що в ній жити стало неможливим. На його прозьбу, я прийняв його до себе і відступив йому комнату у своїм мешканню. Це було в перших днях жовтня. У Варшаві тоді не було ані води, ані світла, ані газу, ані топлива. В хаті було зимно тим більше, що всі шибви, а здебільша також і рами, повілітали; забезпечення вікон диктами мало помагало. В таких умовах він занедужав на грипу. З тяжким трудом вдалося мені здобути для нього приміщення в шпитали, але й там умовини були небагато красші. З грипи вивязалося запалення легенів, серце не видержало і 22 жовтня він помер; 25-го відбув-

ся похорон при співучасті невеличкого гутка знакомих; нікого з його родини тут не було.

Ваш запит про це, чи працюю над історією Галицько-Волинської держави, *rebus sic stantibus* за чисто риторичний, який не вимагає відповіді. Скажу тільки, що мені треба було невеличкої виписки з бібл. Чарторийських в Кракові, щоби посунутися о крок далше, і звертався з цим до др. Кубійовича, але навіть він не міг мені допомогти. Можу писати лише на теми, до яких маю матеріал у себе дома, але таких небагато. Саме тепер на замовлення др. Кубійовича «творю» історію Холмщини та Підляша, яка має увійти до збірника, прилаштованого краківським Укр. Комітетом; але й це «творення» йде як по груді. Гарно, що в Кракові повстав «Видавничий Інститут», лише обем збуту на українську книжку тепер дуже скорчився і обмежився до найтемніших закутин нашої національної території. Тут, щоби не забути, згадаю про одну справу. Саме в цьому році припадає 600-літній ювілей смерти Бол.-Юрія II (Тройденевича), останнього гал.-волин. князя († 7/4 1340 р.). Цеж знаменита нагода до пропаганди ідеї нашої державности, котрої «Вид. Інститут» не сміє полишити невикористаною. Я в тутешнім «Укр. Комітеті» мав про це реферат і зладив відповідну статтю, котру Комітет мав видати, але досі не бачу ніяких підготовних кроків у цьому напрямі. Може би краківський «Вид. Інститут» видав його як окрему книжочку. Обем реферату виносять ок. I арк. друку формату «Записок»; стаття приносить багато зовсім нових річей, бо я вже в минулім році зібрав потрібний до цього матеріал.

Що до підручників історичних для середних шкіл, то на них я досі побробив доволі прикри досвіди. В 1913 р. дістав поручення від Буковинської Краєвої Шк. Ради приладити підручник австрійської історії для учительських семінарій; виготовив його в марті 1914 і післав до комісійної оцінки; вибухла Світова війна і все пішло у воду. З початком 1919 р., на замовлення з Києва, став писати підручник всесвітньої історії; в маю післав рукопис і дістав половину гонорару; рукопис пропав, а гонорар прийшов тиждень перед розвалом Галицької держави у виді 2000 гривен, котрі й досі спочивають у мене в бюрку. Всеж таки і від третьої спроби не відкажуюся. На мою думку, підручник всесвітньої історії пильніший; української можнаб, поки-що, вчити на підставі вже існуючих нарисів (Грушевського, Томашівського, Терлецького і др.), а зі всесвітньої нема нічого. На початок я піднявбися написати підручник середньовічної історії; старинна може підждати. Лише як умову ставив би, щоби ок. 1/2 гонорару заплатили мені згори, як зачет. Це тому, щоби втретє не витрачувати часу і труду зовсім «безвозмездно» і на марно, а впрочім — як самі здогадаєтеся — коло мене з фінансами починає бути вже дуже кружо: вже чотири місяці без ніякої платні, а життя у Варшаві ще куди дорожше ніж в Кракові.

Ось Вам «вичерпуюча» — здається — відповідь на порушені у Вашім листі справи. Чи не відомо Вам, що представлятиме собою науковий «Institut für deutsche Ostarbeit» в Кракові, про котрого засновання принесли недавно звістку часописи? Може там буде також який куток для українознавства, де ми моглиб приміститися?

Остаю з правдивою пошаною і здоровлю Вас

М. Кордуба

Лист Василя Сімовича

2.

Львів, дня 13 грудня 1941 р.

Дорогий Пане Професоре!

Недавно тут був Кубійович. Виділ НТШ відбув із ним засідання, а день пізніше зійшлися з ним делегати секцій. Ми уклали тут статут за новими принципами, і один примірник такого статуту wraz із листом від давніх трох секцій посилаємо Вам. Статут уже перекладений на німецьку мову і в понеділок такий один примірник перекладеного статуту я Вам пішлю. Засідання делегатів відбулося вже за новим статутом, який передбачує сім секцій. На зборах делегатів були: я від філологічної, Левицький від математично-фізичної, Полянський від природознавчої, Храпливий від економічно-юридичної, Перхорович від технічної, бракувало Крип'якевича від історичної, бо в нього хвороба в дома, і Панчишина від лікарської, він дуже зайнятий організацією медичного інституту. Ці делегати погодились на тому, що, за новим статутом, уложеним за провідницьким принципом, головою, а властиво провідником товариства, повинен бути Кубійович. Ви пригадуєте собі, що як я був у Кракові, то ми про це говорили, і Ви теж висловили таку думку: нехай бере товариство в свої руки і нехай зробить усе можливе, щоб добитися його реактивування. Ви знаєте, що в теперішніх умовах він єдиний може це зробити. Я пишу умисно Вам про це, щоб Ви знали, як справи маютьься, та щоб Вас які події не заскочили. Як будете вносити статут, ясна річ у німецькому перекладі, то можете з ним порозумітися, щодо підпису, хоч думаю, що він підписати може сам. А так у секціях йде робота уже за новими принципами, себто по кабінетах, а збори секцій мають здебільша характер адміністраційний. Ось у нас на філологічній секції є два кабінети, мови та літератури, при чому в літературі є аж два кабінети, один очолює Возняк — тепер він вже не протестує, що він дійсний член — другий Щурат, а на чолі кабінету мовознавства стою я. Принцип у нас не виборний, а просто директор секції покликав до керівної праці поодиноких людей. І так буде або є з усіма секціями. Робота поволеньки йде, в кожній секції є дуже багато праць готових до друку, як-що буде зреорганізоване видавниче товариство, то можна буде праці понадрукувати. Ось, наприклад, ми майже готовий до друку маємо Франківський збірник.

В справі, про яку Ви писали, я балакав тут з людьми, та найдокладніше говорив про це із спільно нашим приятелем др. Храпливим. Форма, яку Ви подаєте, в теперішніх умовах уже неможлива. Тепер уже ніхто не покликає, бо нема вже на Сянї кордону. Тепер просто кожний приїжджає і шукає собі роботи. Для потвердження треба печатки Арбайтсамту. На жаль, старші люди, як мене інформував др. Х., такої печатки одержати не можуть. Віда нам старим! Та я ще попробую, зясувавши цілу справу, поговорити з полковником Бізанцом, може, він найде яку пораду.

Я покищо при комісарській управі, але у зв'язку з реорганізацією видавництва мене хотять настановити головним редактором. Про це вже від місяця говориться, але справа самого настановлення мене чогось протягається, хоч у нарадах мене кличуть до участі. Я склав спис людей науки, які можуть мати працю у видавництві. Ясна річ, що Вас я не оминув.

Те, що зі мною склалося, було наслідком доносу з Берліна. Супроти всяких таких доносів всі ми смертні безраді. Гидота тільки в тому, що донос був з українського боку, що зовсім брехливий і подлий та низький, ніхто з тих, що мене знають і знали, не сумнівається.

Коло нас дома чогось зовсім нового немає. Живемо та чекаємо, щоб зима минула, хоч паливо є. Але ж знаєте, що зими ми не любимо: вона у Львові якась вогка і дуже відбивається на моїх ногах і на жінчиних грудях. Мене ноги постійно болять, а жінка постійно кашлає, раз у раз застуджується.

Що коло панства, як пані Добродійка? Пані Уаня передала через др. Гинилевича якийсь пакунок. Чи дістали Пані?

Щиро здоровлю і цілую, Пані Добродійці руку
дружина здоровить Вас обое

В. Сімович

Лист архієпископа Івана Бучка

3.

Христос воскресє.

Рим, дня 10. травня 1946.

Високоповажаний Пане Професоре,

Прошу прийняти мою сердешну подяку за ласкаву добру пам'ять, за щирий привіт, за вістку про Вас і Ваших Рідних. Дякую Милосерному Богу за те, що врятував Вас, тай прошу, щоби и на майбутне дав силу перетривати ті злидні скитальщини і вернутися щасливо до вільної Батьківщини.

Це правда, що я стараюся про організацію Інституту Вищих Студій, щоби українська наука могла далі розвиватися, а українські вчені мали відповідне заняття. Та показалося, що вироблений плян був за широкий, а мільярдві видатки під теперішню хвилю перевищувалиб спромогу наших сподіваних протекторів. Тепер дістали ми доручення зробити скромніший плян та звязати цілу справу з одним з італ. університетів. Само собою розуміється, що списі професорів не буде бракувати Вашого імени, так як не бракувало його і в першому, хоч я тоді не мав ще пезної вістки про місце Вашого побуту.

Це все прошу трактувати покищо довірочно, бо воно не дуже певне, чи справа вдасться з різних причин, а перш за все не знати, як розвинуться події в Італії, чи на ліво, чи на право. При цьому не потребує додати, що сама назва «Укр. Інст.» викликає безліч політичних проблем і застережень з боку тих, що бажали б конечно мати до говорення навіть в середземноморських краях. До того нелегко знайти в даному центрі відповідне приміщення чи для Професорів, чи й для студентів. А вкінці брак остаточного вирішення відносно укр. збігців спинює рішення до тої, чи іншої міри. Одним словом: Віда чайці небозі... А всеж таки надія на Боже Милосердя і Божу Всесилу не то, що не паде, але радше кріпшає, бо — як каже св. Павло — «Його сила в немощех совершається».

Щєраз і щєраз з цілого серця благословлю Вас, Дорогий Пане Професоре, усім добром, тай прошу в Бога для Вас і Ваших Рідних, зокрема для

Вашого доброго сина найбогатшого Божого благословення
відданий Вам у Христі Господі

брат і слуга

† Іван

Високоповажаний Пан
Проф. Іван РАКОВСЬКИЙ
у Цел ь, а. Зее. Австрія.

Лист архієпископа Івана Бучка

4.

Слава Ісусу Христу!

Рим, дня 22. жовтня 1946 р.

Високоповажаний Пане Професоре,

Прошу вибачити, що спізняюся з відповіддю на Ваше цінне письмо з дня 8-ого вересня ц. р. Я так бажав би дати відповідь конкретну, щоб була згідна з дійсністю, а тим часом та дійсність щораз інша. Раз говориться про грандіозні пляни, то знову вимагається скромніших. Уже була та й ще є надія на створення автономної причіпки до унів. у Міляно, то знову виринули непередбачені труднощі, які може для нас незрозумілі, але для чужинців, що рішають, є великої ваги. Дотого становище Уряду раз таке, а раз сяке. Зачалась пропаганда за усуненням чужинців з Італії, зокрема тих слов'янського походження. Нема сумніву, що це підсунена моск. пропаганда, щоб тільки дразнити. Але Уряд видимо числиться з такою пропагандою, отягається з дозволом на спровадження більшої групи вчених і студентів. Ватикан при своїх особливих обережностях у всіх потягненнях на користь українців не може рішитись на більший фінансовий вклад. Справа й нині ще не вирішена.

При цьому додаю, що Орієнтальний Інститут Папський це науковий інститут для студентів Богословії, переважно священників, що спеціалізуються в богословських студіях, з особливим узглядненням східньої Богословії. Нема там окремого відділу «про Руссія», ані нема світських катерд. «Про Руссія» це дипломатична комісія папська, яка долучена до Секретаріату Стану, а «Руссікум» це колегія така сама, як українська Колегія ім. Св. Йосафата, в якій тільки мешкають студенти Богословії, а викладів слухають на дотичних богословських факультетах. На Орієнтальному Інституті, який є в руках ОО. Єзуїтів, буває часом зайнятий якийсь світський професор до якої східньої мови, але в засаді вчать там тільки священники з інших монаших чинів.

Дотеперішні наші змагання про приміщення Наук. Інституту для укр. в Римі показали безсумнішні. Кажеться, що це ізза браку відповідних будинків, але нема сумніву, що є і інші причини. Це показалося особливо при організуванні інтернац. допомоги для укр. студентів. Відносні чинники воліли назвати таку допомогу «Для студ. слов'янського походження». Щоби включити в цю допомогу й чехів, і поляків, і словаків, хорватів та словінців.

З того всього бачу, що мабуть скорше можна буде діждатись допомоги збоку найвищих церк. чинників для існуючих уже укр. наук. інституцій на терені Німеччини. Створення нових та ще й на непевному терені Італії стрічається з труднощами, що ломлять руки.

Щераз і щераз з цілого серця благословлю Вас, Дорогий Пане Професоре, усім добром та й прошу в Бога для Вас і для Ваших Рідних найбагатшого Божого благословення

відданий Вам у Христі Господі

брат і слуга

† Іван

Високоповажаний Пан Професор
д-р Іван РАКОВСЬКИЙ
у Ц е л ь, а. Зее. Австрія.

Лист Івана Раковського до архієп. Івана Бучка¹

5.

Високопреосвященний Отче Єпископе!

Дуже сердечно дякую Вам, Високопреосвященний Отче Єпископе, за цінне письмо з дня 27. X. ц. р., яке я дістав вже в перших днях листопада та не відписував, бо чекав, аж Ви, Високопреосвященний, задержитесь вже на довший побут в Англії. А тимчасом я вже добув списки і необхідні дані наших науковців, зайнятих на наших скитальчих високих школах, а також членів Наукового Т-ва ім. Шевченка і Вільної Академії Наук так, що тепер можна вже мати докладний образ цієї нашої загибаючої науки і не послугуватися здогадними величинами. Я поручив всім керманичам дотичних установ, щоби рівночасно переслали ці списки також і Вам, Високопреосвященний, на паризьку або римську адресу і вони колись дійдуть до Ваших рук, для того я не посилаю тепер відписів тих списків; колиб одначе Вам, Високопреосвященний, треба було, то я пришлю негайно відписи моїх списків таки до Лондону. На разі подаю коротенький перегляд наших науковців:

I. Наукове Т-во ім. Шевченка: дійсних членів — українознавців	27
інших дійсних членів	29
співробітників Секцій і комісій	39
всіх науковців при НТШ	95
II. Український Університет: крім членів і співробітників НТШ	19
III. Українська Академія Наук: крім членів НТШ й Університету (28)	90
IV. Технічно-господарський Інститут: крім попередних	136
разом всіх науковців-скитальців	340

Отож, числячи пересчно три особи на кожную родину, дістаємо поважне число, кругло 1100 осіб, яких требаби десь захистити, даючи при цьому головам родин, науковцям, можливість спокійної званевої праці. Це понад людські сили. Наше Наукове Т-во задумало своїх членів і доцентів Університету захистити десь в Америці і задля цього вибрано проф Миколу Чубатого, що живе постійно біля Нью-Джерсі, членом Виділу та іменовано його представником НТШ на цілу Америку і він там розгорнув дуже енергійну діяльність в цьому напрямі: закладає кружки приятелів

¹ Цей лист без дати. Припускаємо, що проф. І. Раковський написав його під кінець грудня 1947 року.

НТШ, які обов'язуються матеріально підтримувати НТШ, старається о урядове признание нашого Наукового Т-ва, алеж, поважніших вислідів цих всіх його змагань до тепер немає...

А тут назрівають події, які вказують на те, що булоб дуже побажаним до весни десь забрати всіх наших культурних діячів, не тільки науковців, із середушої Європи, бо всім їм грозить цілковита загибля. Тут одинока надія на Америку, але наші тамошні земляки цілком не розуміють грози положення та не переймаються цеою, для нашого народу так важною, справою. Просто жах подумати, чим це все може закінчитися. Щоб хоч можна врятувати найцінніших для нашої науки робітників-українознавців. Є їх всього 22-х і мені впало на думку, чи не можнаби їх примістити при яких наукових установах в ... Ірландії! Може Вам, Високопреосвященний, булоб можливе, користаючи з побуту в Лондоні, навязати зносини з ірланд. католицькими організаціями, які мають мати там великі впливи, та пробувати переконати їх, що рятування наших українознавців від загибля є не тільки в інтересі нашого народу, але також і католицизму. Кажуть, що в цьому напрямі мав вже щось робити наш лондонський Комітет, та що і як не знаю.

На всякий випадок подаю список тих 22-х найвизначніших українознавців з тим застереженням, що і інші члени НТШ є для науки рівнож важні:

Назва	знання	осіб	Назва	знання	осіб
Білецький Леонід, літер.		5	Оглоблин Олександр, історик		3
Дольницький Мирослав, геогр.		2	Оляничим Дом., історик		1
Дорошенко Володимир, бібліог.		3	Пастернак Я., археолог		2
Зайцев Павло, українознавець		1	Петров Віктор, етнограф		1
Крупницький В., історик		2	Полянський Ю., геолог		3
Кубійович, Володимир, демор.		2	Раковський Іван, антроп.		3
Кузеля Зенон, етнограф		2	Рудницький Ярослав, україн.		3
Щербаківський В., до істор.		1	Січинський В., мистецтвозн.		2
Кулицький М., картог.		4	Скрутень Йосиф, історик		1
Курінний Петро, археолог		2	Тершаковець М., україн.		1
Міяковський В., українозн.		1	Чикаленко Лев, до істор.		2

Значить, всіх найважніших українознавців є 22 при чому всі разом із своєю ріднею дають 48 осіб. Кількість не надто велика. Треба також надіятись, що не всі зможуть або схочуть покинути своє місце побуту, якби справа була актуальна, то я про це довідаюсь. Я готовий кожної хвили.

Розуміється, що коли Вам, Високопреосвященний, треба яких вясненень або якої помочі, я все є до диспозиції, хоч вже не як голова НТШ, бо я зрікся головства цього Т-ва — мені було неможливо з такої віддалі кермувати справами НТШ.² А тимчасом, з надходячими святами Різдва Христового і Нового Року прошу прийняти від мене і моєї рідні найгарячіші бажання дужого здоров'я та як найгарніших успіхів Вашої, Отче Єпископе, праці для добра нашої Церкви й нашого Народу і поручаючись Вашим молитвам, залишаюся все щиро відданий

Іван Раковський

² Проф. І. Раковський зрікся головства в НТШ, 25 листопада 1947 року. Гляди його лист з 25. XI. 1947 до Виділу НТШ в Мюнхені. (Архів І. Раковського).